

PBL: COMMUNICATIE ENERGIESECTOR EN PLANOLOGEN MOET BETER

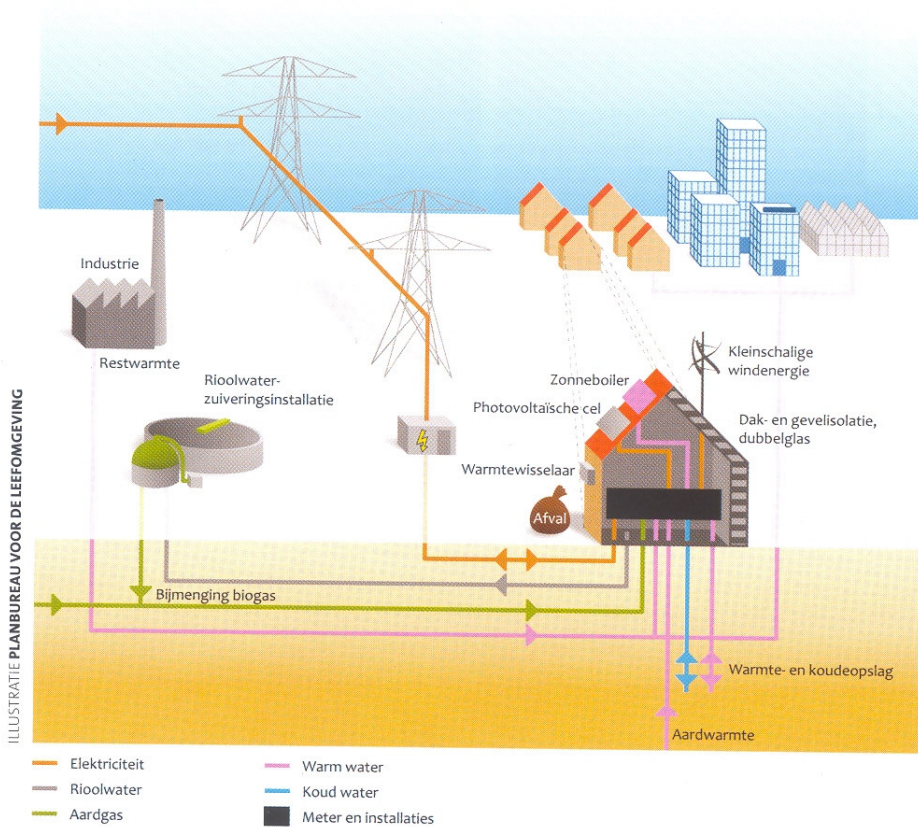
Meer ruimte voor energie

Het toepassen van nieuwe energietechnieken heeft vaak gevolgen voor de inrichting van de ruimte. Geregeld zijn aanpassingen nodig in steden, landschap, ondergrond en bij de bouw van woningen en kantoren. Dat leidt onvermijdelijk tot ruimtelijke procedures, die erg lang en vertragend kunnen zijn. Maar de ruimtelijke ordening kan ook helpen de energiedoelen sneller te realiseren.

HET PLANBUREAU VOOR DE LEEFOMGEVING (PBL) bracht dit jaar een rapport uit dat de raakvlakken tussen energiebeleid en ruimtelijke ordening in kaart brengt. De studie 'Quickscan energie en ruimte, raakvlakken tussen energiebeleid en ruimtelijke ordening' geeft een inventarisatie van de knelpunten in de

ruimtelijke ordening bij de realisatie van de energiedoelen voor 2020. Deze staan beschreven in het beleidsprogramma 'Schoon en Zuinig'¹⁾. Daarnaast geeft de studie een beeld van de kansen die de ruimtelijke ordening biedt om deze doelstellingen te helpen realiseren.

Energiemaatregelen in de gebouwde omgeving

Door isolatie, warmtekoudeopslag of door apparaten te verbeteren kan in de gebouwde omgeving energie bespaard worden. Daarnaast biedt de gebouwde omgeving mogelijkheden voor kleinschalige energieopwekking door zon, wind, biomassa (uit afval), biogas (uit rioolwater), aardwarmte en restwarmtestromen.

Regelgeving

Energiebedrijven die hernieuwbare energietechnieken willen toepassen, krijgen te maken met ruimtelijke regelgeving. Regels voor het aanpassen van woningen, het herbestemmen van locaties voor windturbines en gebruik van de ondergrond bijvoorbeeld. Uit de praktijk blijkt dat deze regelgeving soms belemmerend werkt. Voor een deel komt dit doordat ruimtelijke procedures soms achterlopen op de ontwikkelingen. Zo waren warmte- en koudeopslaginstallaties en ook installaties voor biovergisting al enige tijd op de markt, voordat ze in voldoende mate bekend waren bij instanties die een vergunning moesten verlenen. Ook zijn beleidsmakers, ontwikkelaars en andere betrokkenen in de ruimtelijke ordening vaak niet bekend met nieuwe technieken, wat leidt tot terughoudendheid in het toepassen ervan.

Maar ook als uitgegaan wordt van bestaande procedures, kan de invoering van nieuwe energietechnieken vertraging oplopen. Bijvoorbeeld bij lange inspraakrondes en publieke weerstand van belanghebbenden, waaronder omwonenden. Het windpark in Urk en de CO₂-opslag in Barendrecht zijn hier voorbeelden van. Beide projecten kregen te maken met weerstand vanuit de omgeving, waardoor de voortgang van de projecten vertraging opliep.

Een enkele keer zijn de energiedoelen onverenigbaar met het ruimtelijke beleid. Je kunt bijvoorbeeld windturbines niet plaatsen nabij een luchthaven of in een beschermd natuurgebied.

Sneller

Voor alle partijen zou het beter zijn als de procedures sneller doorlopen kunnen worden. Het goede nieuws is dat door de invoering van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro) in 2008 de planologische besluitvorming in de meeste gevallen sneller gaat. Vooral als er een nieuw bestemmingsplan moet komen – wat vaak het geval is bij grote ingrepen – gaat dat tegenwoordig sneller dan onder de oude wet. Dit komt doordat de goedkeuring van Gedeputeerde Staten is afgeschaft. Daarnaast kunnen provincies en de rijksoverheid nu, als het gaat om bovenlokale belangen, zelf een bestemmingsplan maken in plaats van de gemeente. Ook dit kan versnellend werken, met name bij plannen die de gemeentegrens overstijgen.²⁾

Nog beter is het als ruimtelijke beleidsmakers anticiperen op de nieuwe energietechnologieën en in hun structuurvisies en andere ruimtelijke beleidsdocumenten al rekening houden met de doelstelling van het energiebeleid. In Frankrijk gebeurt dit al jaren voor windturbines. Ondernemers hebben hierdoor beter inzicht in de kansrijke locaties voor hun energieplannen.

Ruimte geven

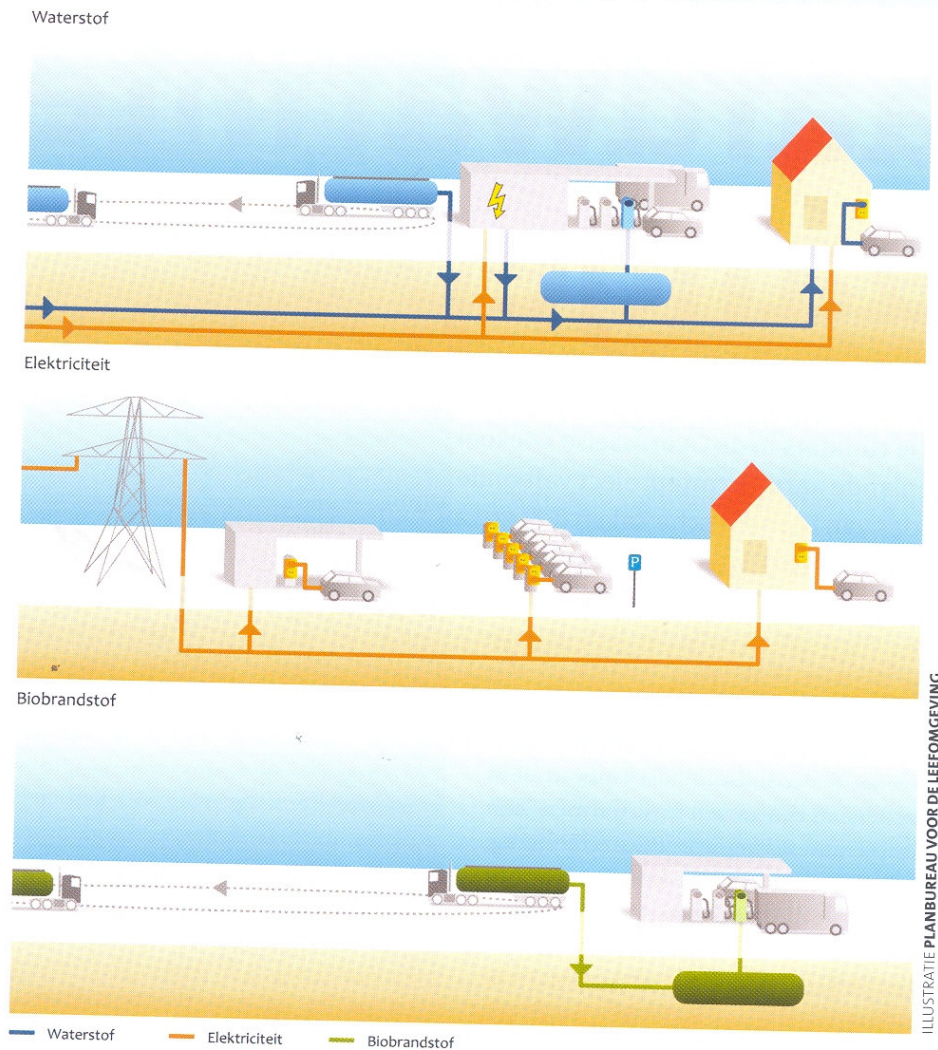
Ruimtelijke plannen kunnen de realisatie van energiedoelen tevens versnellen en beter mogelijk maken. Duurzame energie is gebaat bij ruimtelijke inbedding omdat voor allerlei technieken de omgeving en geografie heel belangrijk zijn. Als er bijvoorbeeld toch nieuwe parkeervoorzieningen moeten komen, waarom dan niet meteen aandacht besteden aan oplaadpunten voor elektrisch rijden? De gemeente hoeft er niet voor te zorgen dat elektrisch rijden er komt, maar kan er wel ruimte voor geven. De introductie van elektrisch rijden wordt dan bespoedigd. En als er een gebiedsvisie moet komen, waarom dan niet gelijk rekening houden met de infrastructuur die straks nodig is voor biomassa- of warmtestromen?

Ruimtelijke plannen zoals een gebiedsvisie, dragen bij aan de communicatie met het publiek over nieuwe projecten, bijvoorbeeld een windmolenpark. De kans is groter dat het project daardoor een groot maatschappelijk draagvlak krijgt en minder snel verzandt in tijdrovende juridische procedures. Soms sluiten de ruimtelijke doelen goed aan bij de energiedoelen. Zo kunnen energemaatregelen in de gebouwde omgeving leiden tot meer comfort in gebouwen. Door extra isolatie en dubbelglas blijven temperatuur en luchtvochtigheid binnen comfortabele grenzen en nemen behaaglijkheid en gezondheid toe. En energiemaatregelen voor mobiliteit (elektrische auto's) verbeteren de luchtkwaliteit van binnensteden.

Communicatie

Als de winst voor beide zijden zo duidelijk is, waarom wordt er dan niet meer aan gedaan? Om te beginnen lijkt het Nederlandse beleid voor hernieuwbare energie nog niet verleidend of dwingend genoeg om ver vooruit te kijken. We constateren haperingen in de ruimtelijke procedures pas als we ze tegenkomen. Blijkbaar kunnen we ons dat nog

Distributie van energiedragers voor automobilititeit

ILLUSTRATIE PLANBUREAU VOOR DE LEEFOMGEVING

Op korte termijn blijven we rijden op fossiele brandstoffen, waar steeds meer biobrandstof bijgemengd wordt. Op de langere termijn kunnen elektrische auto's en auto's op waterstof belangrijk worden. Dit heeft grote gevolgen voor de distributie van energie, want er zijn dan extra buisleidingen en tankopslag voor waterstof nodig. Voor elektrische auto's zijn extra stroomkabels nodig en veel meer oplaadpunten.

veroorloven. In Duitsland is het debat over hernieuwbare energie levendiger en leidt het beleid tot meer resultaten. Daarnaast is de communicatie tussen energiesector en planologen nog te beperkt. Er is een grote onbekendheid met elkaars vakgebied. Zo is het lang niet voor alle betrokkenen in de ruimtelijke ordening helder welke veranderingen op korte termijn te verwachten zijn en vaak zijn beleidsmakers onbekend met de techniek. Ook hebben ze vaak geen beeld van de ruimtelijke aanpassingen die nodig zijn voor

de implementatie van nieuwe technieken. Omgekeerd is het jargon van de ruimtelijke ordening voor de energiesector vaak een probleem. Begrippen als bestemmingsplan, rooilijn of gebiedsontwikkeling zijn niet voor iedere energieondernemer vanzelfsprekend. Hoe beter de energiesector en de planologen elkaar verstaan en begrijpen, des te groter is de kans dat de positieve invloed die planologen hebben op het realiseren van de energiedoelen ook daadwerkelijk zal worden benut. ■

1) In het beleidsprogramma 'Schoon en Zuinig' beschrijft het kabinet de ambities voor onder andere energiebesparing, duurzame energie en CO₂-opslag onder de grond.
2) Ex-durante evaluatie Wet ruimtelijke ordening, eerste resultaten, PBL, 2010.